

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

PERFIL

CLUB EDITOR RECUPERA LES CARTES QUE JOAN SALES VA ENVIAR A MÀRIUS TORRES I A MERCÈ FIGUERES, AMB UN APÈNDIX INÈDIT QUE EN JUSTIFICA LA REEDICIÓ. EL VOLUM VA SER PUBLICAT PER PRIMER COP L'ANY 1976, QUAN SALES TENIA 64 ANYS

Cartes excepcionals en temps de guerra i exili

JOAQUIM ARMENGOL

Les anteriors edicions de *Cartes a Màrius Torres* incloïen *Viatge d'un moribund*, els poemes de Joan Sales que complementaven la correspondència. En aquesta edició el poemari ja no hi és. Però hi ha un magnífic apèndix de Montserrat Casals amb un seguit de cartes inèdites, algunes, certament meravelloses. En total, 17 cartes més que tenen l'encert d'ampliar el caràcter essencial del llibre amb un sentit formal més coherent.

Deia Sales que agradar al mateix temps als pocs i als molts és el difícilíssim do de les obres mestres: les *Cartes a Màrius Torres*, com *Incerta glòria*, ho són. No s'explica *Incerta glòria* sense elles. En són la memòria, la base i el pontó que uneix realitat i ficció. Per entendre'ns, les

cartes fan possible la voluntat de testimoniar i poder explicar la realitat de la guerra viscuda a través de la novel·la. Malgrat el seu valor indiscutible, Sales ha estat una mena de proscrit al cànon de la literatura catalana, se l'ha condemnat a la indiferència i se l'ha silenciada de forma provinciana, tot i la indignació, el ressentiment i l'hostilitat que ha provocat. És un fet inaudit, estranyíssim! Potser la injustícia es pot mig entendre amb la lectura de les cartes, perquè hi bull la seva revinguda personalitat, l'individualisme crític i aquella heterodòxia ideològica tan complexa que el va convertir en algú incòmode. Vegem-ho: "Hi ha el carnaval dels polítics..., al front els pobres soldats se les heuen amb batalles com les de Terol, on ha calgut amputar centenars de peus perquè se'ls havia declarat la gangrena del fred, i mentrestant els polítics a Barcelona..., estan ocupadíssims empastifant les parets amb aquells cartells que farien riure si no fessin vomitar o engegant discursassos per la ràdio... Quanta inconsciència, quanta mediocritat; incapaços de sospitar el menyspreu i el fàstic que inspiren... Quan recordo als començos d'aquesta immensa sarabanda, creient que calia fer-me d'un partit o altre vacil·lava entre el Socialista Unificat o Estat Català... ara no sabia dir quin em fa més fàstic de tots dos". I així, contra Companys, Negrín, Capdevila o la FAI. Sovint irònic, molt crític, inventa el mot "failangistes": "I si aquí tenim la FAI, allà tenen la Falange; qui sap si en el fons totes dues coses no en són sinó una...; moltes coses que es proposen aquests vénen a ser també les mateixes que volen aquells... L'odi a la democràcia i a les eleccions els són comuns" o "Si la FAI em fa tant de fàstic no és pas

CARTESA MÀRIUS TORRES
JOAN SALES
CLUB EDITOR
700 PÀG./25€

perquè sigui anarquista, o no és tant per això com perquè, igual que els seus precursors els lerruixos, sembla tota ella una tèrbola maniobra anticatalana". "¿Què en traiem d'haver vençut els bàrbars si ens deixem vèncer per la barbàrie?", "Em rebenten totes les ideologies". Catalanista, catòlic, militar, escriptor, crític, editor. Sales se'ns escapa quan advertim les profundes contradiccions del seu món interior, certament paradoxal.

L'interès d'aquestes memòries epistolars és excepcional, múltiple, però potser hi ha dos temes centrals: la descripció dels fets històrics, que van des del confusionisme delirant del cop d'estat del juliol de 1936, els moviments i actes de la FAI, la desaparició de l'exèrcit català i la posterior creació de l'Exèrcit de Catalunya, els Fets de Maig (1937), l'estada al front d'Aragó i la desfeta final, fins a l'exili. I la poesia. La poesia com a fonament dialèctic vital i com a refugi, en particular pel que fa a la lectura i els comentaris crítics als poemes de Màrius Torres. Vull remarcar el to de les cartes, l'humor excel·lent, irònic i juganer de Sales malgrat la situació sovint penosa, l'afany d'escriptura i la il·lusió en rebre noves dels amics. El llibre és també un meravellós elogi de l'amistat. Llegir-lo és reviure la història de Catalunya, anar al front, lluitar, esperar, pensar, ser amic, exiliar-se i percebre com la idea d'una Catalunya lliure i forta desapareix del tot. Del tot, fins ara. És impactant veure en aquells dies el potent reflex dels nostres. I acabo amb una catòlica i pertinent advertència de Sales: "Des de fa 500 anys, els catalans hem estat uns imbècils. ¿Es tracta, doncs, de deixar de ser catalans? No, sinó de deixar de ser imbècils". Doncs això! ♦

CATALANISTA, CATÒLIC, MILITAR, ESCRIPTOR, CRÍTIC, EDITOR. SALES SE'NS ESCAPA QUAN ADVERTIM LES PROFUNDES CONVICIONS DEL SEU PARADOXAL MÓN INTERIOR

El poeta Màrius Torres va morir l'any 1942. BIBLIOTECA VIRTUAL MÀRIUS TORRES

EL SECRET DE...

Paco Camarasa

És l'home de Donna Leon a Barcelona, Paco Camarasa. L'escriptora nord-americana, ambaixadora literària de Venècia i creadora del comissari Brunetti, té algunes dèries vinculades a la Ciutat Comtal. D'entrada, és una apassionada del Liceu, m'explica Camarasa, llibreter de la Negra y Criminal. Sobretot hi ha el pa de figures que li compren a la Boqueria i que Leon va descobrir vés a saber en quina de les seves visites a la ciutat.

Leon té una altra predilecció secreta: les samarretes on hi diu

"Negra y Criminal" en tipografia de màquina d'escriure, de color blanc sobre fons negre. "Donna Leon me les encarrega periòdicament, les regala a amitats. L'anomena «la samarreta de Condolezza Rice»! Per allò de la Guerra de l'Iraq". La samarreta ha generat altres anècdotes. Camarasa recorda que a Màrius Serra, un dia que la portava, en un autobús, li van dir racista. L'escriptor cubà Leonardo Padura també en té una: "Diu que lliga molt quan la porta, a l'Havana; explica a les noies que està dedicada a una amant que li va fer molt de mal".

Camarasa és una màquina de col·leccionar anècdotes i fetitxes. A banda del seu "altar laic" dedicat a *El falcó maltès*, que encara va aplegant objectes d'arreu del món, també rep peces dedicades per autors. Una de les darreres adjudicacions és un regal de l'escriptor de Valladolid César Pérez Gellida, autor de la trilogia *Memento mori*, *Dies irae* i *Consummatum est* (Suma). El seu protagonista principal, l'assassí Augusto Ledesma, actua amb una pistola de descàrregues elèctriques, una Taser X26; Pérez Gellida va regalar-ne una a Negra

y Criminal. Camarasa promet que encara no l'ha utilitzat, i no per falta de ganes.

¿Hi ha hagut algun crim, a la llibreria? Camarasa assegura que no, ni tan sols m'esmenta el robatori de llibres, tot i que l'espai té un passat delictiu: havia servit de punt de venda de material de contraban, sobretot tabac. En ficció, Negra y Criminal sí que ha sigut testimoni policíac per gràcia d'autors com Agustí Vehí o Andreu Martín, que a *Cabaret Pompeia* (Edicions 62) va convertir la llibreria en un dipòsit d'armes. ♦

CRISTIAN SEGURA

EL PROPIETARI DE LA LLIBRERIA NEGRA Y CRIMINAL COL·LECCIONA ANÈCDOTES I FETITXES